

**ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4***
**THE 21ST-CENTURY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER THE BURIRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 4**

เกวลิน ชินรัมย์¹, เนรัญ วชิระอังกูร² ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม³

Kewalin Chinram¹, Nerun Wachira-Angkoon² Tanaporn Saelim³

¹⁻³**วิทยาลัยนครราชสีมา**

¹⁻³Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Mintchinram@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 11 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 13 เมษายน 2569

Received 8 April 2026; Revised 11 April 2026; Accepted 13 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานและ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 320 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน และสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.0 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ

Citation:

* เกวลิน ชินรัมย์, เนรัญ วชิระอังกูร ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม. (2569). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(3), 1024-1035.

Kewalin Chinram, Nerun Wachira-Angkoon Tanaporn Saelim. (2026). The 21st-Century Leadership Of School Administrators Under The Buriram Primary Educational Service Area Office 4.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(3), 1024-1035.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

0.96 สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน
3. แนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและด้านความคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำ, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This study aimed to: (1) examine the level of 21st-century leadership among school administrators under the Buriram Primary Educational Service Area Office 4; (2) compare leadership levels according to position, educational level, and work experience; and (3) explore strategies to enhance the leadership of 21st-century school administrators. The sample comprised 320 school administrators and teachers, with the sample size determined according to Krejcie and Morgan's table and selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire, which achieved a content validity index ranging from 0.80 to 1.00 and an overall reliability of 0.96. Data were analysed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The findings revealed that:

1. The overall leadership of 21st-century school administrators under Buriram Primary Educational Service Area Office 4 was at a high level.

2. Comparisons of leadership by position, educational level, and work experience showed no significant differences overall.

3. Strategies for promoting leadership encompassed five areas: strategic management, information technology, interpersonal relations, educational support and facilitation, and creativity.

Keywords: school administrators, leadership, 21st century

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงของโลกภายใต้อิทธิพลของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรม ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมฐานความรู้ (knowledge-based society) แนวคิดการพัฒนาผู้เรียนในยุคใหม่มุ่งเน้นให้เกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (learner-centered approach) ที่ได้รับการรับรองในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) นอกจากนี้ แนวคิดภาวะผู้นำทางการศึกษา โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (transformational leadership) มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Leithwood & Jantzi, 2005; Hallinger, 2003)

แม้จะมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบว่าสถานศึกษาหลายแห่งประสบปัญหาในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ โดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและประสิทธิผลขององค์กร (Robinson et al., 2008) อีกทั้งการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลยังทำให้ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีและการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหากขาดทักษะดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวม (Fullan, 2001) ในบริบทประเทศไทย งานวิจัยในฐานข้อมูล ThaiJO ยังสะท้อนว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งยังมีข้อจำกัดด้านการใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการมีส่วนร่วมของบุคลากร (สุธิกานต์ บริเอก, 2564)

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับพื้นที่ พบว่ายังมีความท้าทายในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหาร การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในองค์กร จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องในบริบทใกล้เคียง พบว่าผู้บริหารสถานศึกษายังมีระดับภาวะผู้นำที่แตกต่างกัน และยังต้องการการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฐณี มณีวรรณ, 2563)

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การศึกษาวิจัยในประเด็นนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้ทราบถึงระดับ ลักษณะ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทจริง ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา ส่งเสริมศักยภาพผู้บริหาร และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการโดยกระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 191

โรงเรียน รวม 1,895 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการตอบแบบสอบถามตามตารางของ Krejcie & Morgan (1970) ได้จำนวน 320 คน และมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นผู้บริหารที่มีผลงานดีเด่น จำนวน 5 คน เพื่อใช้ข้อมูลเชิงลึกประกอบการวิเคราะห์และเสนอแนวทางพัฒนาต่อไป

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหา 5 ด้านตามที่ต้องการศึกษา จากนั้นสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale) ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.80–1.00) ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาค ได้ค่าเท่ากับ 0.96 จึงจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บข้อมูล ส่วนแบบสัมภาษณ์สร้างขึ้นจำนวน 5 ข้อ ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงตามขั้นตอนเดียวกัน โดยมีค่าความเที่ยงตรงอยู่ในระดับเหมาะสม (IOC = 0.80–1.00) ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 4 จากนั้นส่งหนังสือไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง และติดตามรับแบบสอบถามกลับคืนจนครบตามจำนวนที่ต้องการ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการประมวลผล โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากนั้นวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพร้อมแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ต่อมาทำการเปรียบเทียบภาวะผู้นำจำแนกตามตำแหน่งและระดับการศึกษาโดยใช้ t-test และจำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยใช้การวิเคราะห์

ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะทดสอบรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ่ นอกจากนี้ยังวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

ด้าน ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านบริหารงานเชิงกลยุทธ์	4.12	0.26	มาก	2
2	ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.93	0.27	มาก	4
3	ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.24	0.25	มาก	1
4	ด้านส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา	4.09	0.24	มาก	3
5	ด้านความคิดสร้างสรรค์	3.93	0.26	มาก	5
ภาพรวม		4.06	0.10	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = 0.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านมนุษยสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.25) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.26) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ($\bar{x} = 4.09$, S.D. = 0.24) และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.27) ตามลำดับ ขณะที่ด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.26) ซึ่งแม้อยู่ในระดับมาก แต่ยังต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แสดงให้เห็นถึงประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมต่อไป

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามตำแหน่ง

ด้านที่	รายการ	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		t	p-value
		สถานศึกษา					
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านบริหารงานเชิงกลยุทธ์	4.10	0.23	4.12	0.27	-0.487	0.62
2	ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.04	0.25	3.92	0.27	2.90*	0.00
3	ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.19	0.26	4.24	0.25	-1.39	0.16
4	ด้านส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา	4.10	0.24	4.09	0.23	0.34	0.73
5	ด้านความคิดสร้างสรรค์	3.95	0.26	3.92	0.26	0.49	0.62
ภาพรวม		4.08	0.10	4.06	0.11	0.94	0.34

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.94$, $p = 0.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ได้แก่ ด้านการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา และด้านความคิดสร้างสรรค์ ($p > .05$) อย่างไรก็ตาม พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($t = 2.90$, $p = 0.00$) โดยผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าครูผู้สอน แสดงให้เห็นว่าตำแหน่งมีผลต่อการรับรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของภาวะผู้นำ ขณะที่ด้านอื่น ๆ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้งสองกลุ่ม

อนึ่งเมื่อพิจารณาจากประสบการณ์การทำงานพบว่าอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน โดยกลุ่มประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี และ 10 ปีขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากัน ($\bar{x} = 4.10$) ขณะที่กลุ่ม 5-10 ปีมีค่าเฉลี่ยเล็กน้อย ($\bar{x} = 4.07$) เมื่อพิจารณารายด้านพบแนวโน้มสอดคล้องกันอย่างชัดเจน คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์สูงที่สุดในทุกกลุ่ม รองลงมาคือด้านบริหารงานเชิงกลยุทธ์ และด้านส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ส่วนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านความคิด

สร้างสรรค์มีค่าต่ำกว่า โดยเฉพาะกลุ่มประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปีที่มีค่าเฉลี่ยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศต่ำสุด ($\bar{x} = 3.91$) สะท้อนให้เห็นว่าทุกช่วงประสบการณ์มีรูปแบบการรับรู้คล้ายกัน และยังคงพัฒนาในด้านเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์เพิ่มเติม

3. ผลการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ตารางที่ 3 แนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำ 5 ด้าน

ด้าน	แนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำ	รายละเอียดสำคัญ
บริหารงานเชิงกลยุทธ์	พัฒนาการวางแผนและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์	วิเคราะห์สภาพแวดล้อม วางวิสัยทัศน์ แปรแผนสู่การปฏิบัติโดยมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน ใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสนับสนุนการบริหาร ติดตามและปรับปรุงแผนอย่างต่อเนื่อง
เทคโนโลยีสารสนเทศ	ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในงานบริหารและการสอน	ใช้ระบบสารสนเทศและแพลตฟอร์มออนไลน์ พัฒนาทักษะครูด้านเทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและมีจริยธรรม สื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างโปร่งใส
มนุษยสัมพันธ์	สร้างความร่วมมือและแรงจูงใจในองค์กร	ส่งเสริมขวัญกำลังใจ ยกย่องชมเชย บริหารความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ สร้างความเชื่อมั่นภายใน และประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา	จัดสรรทรัพยากรและพัฒนาครู	จัดงบประมาณ วัสดุ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาครู ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
ความคิดสร้างสรรค์	ส่งเสริมการคิดและนวัตกรรม	สร้างวัฒนธรรมการคิดอิสระ สนับสนุนการทดลองและเสนอแนวทางใหม่ พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมครูและบุคลากรด้านความคิดสร้างสรรค์

จากการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน พบว่า แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 สามารถสรุปเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านบริหารงานเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์

พร้อมการแปลงแผนสู่การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมและการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและจัดการเรียนการสอน พร้อมพัฒนาทักษะครูและบุคลากรและคำนึงถึงความปลอดภัยและจริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่เน้นการสร้างความร่วมมือและความเชื่อมั่นภายในองค์กร รวมถึงการบริหารความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์และการเสริมแรงเชิงบวก ด้านส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาที่มุ่งจัดสรรทรัพยากรและสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนถึงติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และด้านความคิดสร้างสรรค์ที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทดลองแนวทางใหม่ การพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และการสนับสนุนนวัตกรรมทางการศึกษาของครูและบุคลากร ทั้งนี้แนวทางทั้ง 5 ด้านมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้ตอบสนองความต้องการของศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืนและครบถ้วน

อภิปรายผล

ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” ($= 4.06$, $S.D.=0.10$) ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านมนุษยสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($= 4.24$, $S.D.=0.25$) และด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($= 3.93$, $S.D.=0.26$) ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกุลนิตี เบ้าจรรยา (2565), เกศรา ครุฑเครือ และพงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ (2567) และ จุฑารัตน์ กุลจันทร์ และคณะ (2568) ที่พบว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูงสามารถสนับสนุนครูและบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาและผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การเปรียบเทียบภาวะผู้นำ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบตามตำแหน่ง พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2001) และ Hallinger (2003) ที่ชี้ว่าผู้นำควรเป็นผู้กำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและการเรียนการสอน ส่วนการเปรียบเทียบตามประสบการณ์ พบว่าผู้บริหารทุกกลุ่มมีภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านมนุษยสัมพันธ์สูงสุดในทุกกลุ่ม ขณะที่ด้าน

เทคโนโลยีสารสนเทศและความคิดสร้างสรรค์มีค่าต่ำสุดในบางกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุธิกานต์ บริเอก (2564) และ ณัฐณี มณีวรรณ (2563) ที่ระบุว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ยาวนานสามารถสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจให้บุคลากรได้ดีกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย

แนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร 5 คน ระบุแนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ (1) การบริหารงานเชิงกลยุทธ์: วิเคราะห์สภาพแวดล้อม วางแผนเชิงกลยุทธ์ และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (กาญจนา พิมพ์แสง, 2566), (2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ: สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน (Bahee & Kao-ian, 2023), (3) ด้านมนุษยสัมพันธ์: สร้างขวัญกำลังใจ บริหารความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ และส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน (Leithwood & Jantzi, 2005; Robinson et al., 2008), (4) ด้านส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา: จัดสรรทรัพยากร และสนับสนุนการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง, และ (5) ด้านความคิดสร้างสรรค์: สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการคิดเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับงานของจุฑารัตน์ กุลจันทร์ และคณะ (2568) ที่พบว่าผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูงส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างชัดเจน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีภาวะผู้นำในระดับสูงที่สุดในด้านมนุษยสัมพันธ์ ขณะที่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและความคิดสร้างสรรค์ยังมีโอกาสพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและความคิดสร้างสรรค์ ควรจัดโครงการอบรม สร้างเวิร์กช็อป และกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเพิ่มทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างนวัตกรรมในการบริหารจัดการศึกษา รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้สามารถประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำในบริบทของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ และระดับ

การศึกษาอื่น เช่น มัธยมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ นอกจากนี้ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำ เช่น วัฒนธรรมองค์กร ทรัพยากร และนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมถึงการใช้วิธีวิจัยอื่นที่เพื่อเพิ่มความลึกและความครอบคลุมของผลการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา พิมพ์แสง. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7(1), 50–60.
- เกศรา ครุฑเครือ และพงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์. (2567). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. ศึกษาสาร มหาววิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 12(2), 96–106.
- จุฑารัตน์ กุลจันทร์ สมศักดิ์ ภูมิทอง และธนาศักดิ์ ศิริบุญยพันธ์. (2568). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 10(1), 1857–1868.
- กุลนิติ เบ้าจรรยา. (2565). การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัฐณี มณีวรรณ. (2563). ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี]. ThaiLis.
- สุธิกานต์ บริเอก. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Bahee, D. O., & Kao-ian, J. (2023). Instructional leadership of 21st century school administrators under Yala Primary Educational Service Area Office 2. Journal of Education Yala Rajabhat University, 2(1), 15–28.

- Fullan, M. (2001). *Leading in a culture of change*. Jossey-Bass.
- Hallinger, P. (2003). Leading educational change: Reflections on the practice of instructional and transformational leadership. *Cambridge Journal of Education*, 33(3), 329–352.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2005). Transformational leadership. In B. Davies (Ed.), *The essentials of school leadership* (pp. 31–43). Sage.
- Robinson, V. M. J., Lloyd, C. A., & Rowe, K. J. (2008). The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. *Educational Administration Quarterly*, 44(5), 635–674.